

Pierre Teilhard de Chardin – žiť ďalej, žiť viac

Pohľad do budúcnosti

Ponúkol modernému človeku kozmický rozmer pre jeho abstraktné chápanie a ďalšiu pojmovú činnosť, pre dôvernú blízkosť predstáv o rozvíjajúcej sa štruktúre vesmíru a dejinnosti ľudskosti.

Neexistuje nič až po najvyššie stojacu ľudskú dušu, čo by nepodliehalo zákonu evolúcie. Vykonal pokus o myšlienkovú názorovú syntézu vedy a viery, zeme a nebies, ducha a hmoty.

Jeho život bol naplnený úsilím zmieriť túžbu po večnosti s láskou k prírode, snahou zlúčiť silu ducha s možnosťami ľudských rúk.

Vytvoril novú dôveru v poslanie človeka, ukázal činorodý zmysel

pre svet smerujúci k Bohu. *Som stále viac presvedčený, že niečo veľké sa rodí v srdci cirkvi. Niečo, čo svojou nákazlivou mocou obráti zem.*

Teilhard pochopil, že vesmír a ľudstvo tvorí zmysluplný organický celok, v ktorom má primát psychika a myslenie vo vesmírnej látke. Uvidel prvoradý význam človeka v prírode a vytvárajúcu funkciu organickej povahy ľudstva. Do stredu vesmíru postavil človeka, ktorý sa myslením dostáva do vzťahu k sebe samému. Privilégiom sa stáva ľudské poznanie. *Človek nemôže vidieť sám seba mimo ľudstvo, práve tak ako nemôže úplne vidieť ľudstvo mimo života a život mimo vesmír... Chtiac nechtiac človek vo všetkom, čo vidí – nachádza a pozoruje sám seba.* Človek získal možnosť predvídať a vynaliezať. Vie, že vie. Jeho psychická reflexia je prejavom vrcholnej prírodnej komplexnosti a vzostupu vedomia.

Neustála premena

Prírodovedec Teilhard de Chardin spoznal, že vesmír aj s ľudstvom je jednotná dynamická sústava s nepretržitým vývojom. Hmota i duch sú spoločným doplňujúcim sa prejavom tajomnej vesmírnej energie, ktorá sa v čase a priestore neustále koncentruje, organizuje, uvedomuje, personalizuje. *Evolúcia smeruje k zdokonaleniu ľudstva v jeho celistvosti. Evolúcia je vzostup k vedomiu... Evolúcia je skvelý prostriedok byť viac Božím a viac sa Bohu dávať, v pohybe cítiť a objavovať Boha.*

Chcel naučiť ľudí vidieť Boha všade: v najtajomnejších, v najurčitejších i v najrafinovanejších prvkoch sveta. Boh ako jedine platný stred vesmíru. Teilhard chcel prispieť k tomu, aby v ľudských srdciach bolo pre Boha miesto, aké mu patrí.

Sám uctieval svet tým, že v ňom videl Boha. *Ľudský svet je pásmom neustálej duchovnej premeny, v ktorom sa všetky nižšie skutočnosti a sily bez výnimky zjemňujú a pretvárajú vo vnemy, city, myšlienky, v schopnosť poznávať a milovať... Čím viac sa človek stáva človekom, tým viac je korisťou stále výslovnejšej, stále čistejšej, stále nesmiernejšej potreby klaňať sa... Čím sa nám svet javí nádhernejší a oslavnejší, tým nádhernejšie môže pre veriaceho človeka žiariť svetlo Boha.*

Teologicky vnímal Boha ako nevyhnutný faktor včlenený do vývojových postupov ľudstva. Boh ako dokonalé uskutočnenie človeka. Boh ako transcendentný prameň lásky. *Boh nie je ďaleko od nás. V každej dobe na nás čaká v jednaní, v okamžitej*

činností... *Božské do nás vniká, preniká nás a utvára prostredníctvom všetkých stvorených vecí bez výnimky. Boh je pre Teilharda hlboko prítomný v každom vlákne svetového bytia a diania. V takom vesmíre, kde všetko usiluje o postupné vytváranie ducha, ktorého Boh pozdvihuje ku konečnej jednote, nadobúda hmatateľná realita každého diela ceny posvätenia a spojenia s Bohom. Boh nesplýva však so svetom, lebo ho nekonečne presahuje, je v podstate iný. Boh sa zjavuje v univerzálnom neohraničenom **Spoločenstve lásky**.*

Prorok dlhodobého vývoja

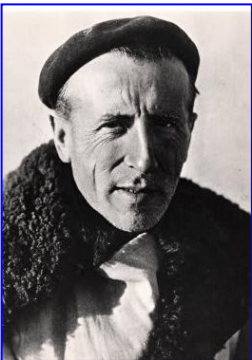
Pierre Teilhard de Chardin (1.5.1881 – 10.4.1955), francúzsky kňaz a paleontológ, člen Akadémie vied v Paríži, čerpal z vedy i mystiky názory o zmysluplnom poslaní ľudstva a každého človeka zvlášť. Hlásal humanizáciu kozmu. Napätie medzi prírodovedou a náboženstvom pretavil do predstavy evolúcie ľudského ducha ako dôsledku vývoja vesmíru. Ponúkol predstavu Boha pre kozmos i ľudstvo ako organický spojený celok v neustálom vývojovom pohybe. Mnohé jeho diela – literárne

práce, napr. *Ľudstvo ako jav, Miesto človeka v prírode, Budúcnosť človeka, Veda a zjavenie, Chuť žiť* sú odhalením ustavičného vzostupu histórie sveta k väčšej a zložitejšej organizácii a k dokonalejšiemu vedomiu. Teilhard zanechal bohaté myšlienkové dielo ako filozofickú esejistiku. Jeho publikácie sú odrazom skvelého rozumu a intelektuálnej poctivosti, prejavom vášnivej lásky k človeku, prírode i k Bohu. Mal vedu i rozum v rovnakej úcte. *Naozaj je zasiahnutý slepotou ten, kto nevidí šírku pohybu, ktorý ďaleko prekročil hranice prírodovedy, postupne zasiahol a naplnil chémiu, fyziku, sociológiu a dokonca i matematiku a dejiny náboženstva. Všetky oblasti ľudského poznania sa jedna po druhej pohli, spoločne strhnuté tým istým základným prúdom smerom k štúdiu vývoja. Evolúcia, to nie je už teória, systém ani hypotéza, ale ďaleko viacej: to je odteraz všeobecná podmienka, ktorej sa musia podriaďovať a ktorej musia vyhovovať všetky teórie, hypotézy i systémy, ak majú byť mysliteľné a správne. Svetlo, čo osvetľuje všetky fakty, zakrivenie, ktoré musí prijať všetky črty – to je evolúcia...*

Vytvoril jednotnú koncepciu vývoja vesmíru, dynamiky prírody a človeka v nej. Zrušil odveký protiklad hmoty a ducha. Prenikol hlboko k pôvodu ľudstva. Zistil, že stvorenie nikdy neprestalo. Hmota pochoduje k duchu, vesmír vývojom zduchovnieva. V Teilhardovej predstave je vesmír a ľudstvo jeden jediný organický celok, úžasná dráma, hlboká a tajomná. Celú evolúciu môžeme chápať ako vzostup k vedomiu. Duch je svojou podstatou schopnosť syntézy a organizácie. *Zem sa skôr prestane krútiť ako ľudstvo vo svojom celku organizovať a zjednocovať. Keby sa zastavil tento vnútorný pohyb, sám vesmír by nedosiahol svoje završenie v človekovi. Treba viac konať, jednať, aby sme viac boli. Byť viac znamená, viac sa spájať do jednoty ducha, pribierajúc stále viac svetla a ohňa, naplňajúc sa nádejou, významom i láskou. Aj hmota je preniknutá duchom. Stvorenie pokračuje čím ďalej v tej nádhernejšej forme a stále vo vyšších sférach sveta. A my slúžime dovršeniu tohto Stvoriteľského diela každou i tou najbežvyznamnejšou prácou svojich rúk... Prácou dovršujeme v nás svoje zjednotenie s Bohom.*

Teilhard naznačil, že ľudský osud nie je zúfalstvom ani absurditou. Ponúkol moderný projekt predstavy sveta, kde sa každý človek, i celé ľudstvo venuje skôr tomu, aby sa uplatnili poznanie a láska, pred tým, aby sa niečo len konzumovalo a vlastnilo. Patril k tým, ktorí objavujú v sebe a okolo seba veľkosť a jednotu sveta. *Tvárou v tvár svetu a pravde existuje absolútna povinnosť hľadať a bádať... Jediná vedecky a objektívne prijateľná odpoveď na význam života je strmá cesta pokroku... Len človek môže poslúžiť človeku pri dešifrovaní sveta... Ak ukážeme pravdu len jednej jedinej duši, nič ju nezastaví, pokiaľ neprenikne všade a všetko nezapáli... Veda a zjavenie nemôžu ďalej plniť svoje funkcie inak, ako v pohybe, ktorý ich unáša k vzájomnému stretnutiu. Nemusíme sa hanbiť, že dokážeme zmysluplne kombinovať vedeckú prácu s kresťanskou vierou a uznávame rešpekt pred pravdivou vedou i zodpovedným náboženstvom. Veriť znamená uskutočňovať intelektuálnu syntézu... Viera je súhlas našej inteligencie s nejakou všeobecnou perspektívou vesmíru.*

Na cestách za poznaním

Vedecký apoštol P. Teilhard de Chardin našiel pre nás rozumné miesto v celku sveta a posilnil našu vôľu, so všetkými silami pracovať pre univerzalitu duchovného života, brať aktívnu a vedomú účasť na ďalšom vývoji tvorenia, kde mnoho vecí zomiera, ale možno sa ešte viac vecí rodí. *Existuje spoločenstvo s Bohom skrz svet... Pred nami je život. Každé tvorivé ľudské dielo má charakter spojenia s Bohom. Každý bádateľ sa môže svojou namáhavou prácou klaňať skrz svet a pokrok sveta tomu, kto je väčší ako svet.*

Priznajme, že Teilhard de Chardin bol, aj napriek reálnemu optimizmu, dôsledný nadšenec. Zanechal po sebe stopu sústredeného života, ktorý bol úplne zameraný na veľké nové nádeje sveta. Ukázal na úžas nesmierného rozumu, po ktorom túžia aj tí, ktorí neveria v Boha ponúkajúceho večný život. Vyznal pred celým svetom: *Verím, že vesmír je vývoj. Verím, že vývoj smeruje k duchu. Verím, že duch nachádza dokonalosť v človeku a v osobnosti. Verím, že najvyššia osobnosť je univerzálny Kristus ako organický stred vesmíru...* Ľudia sa môžu stať spolupracovníkmi Boha na jedinečnom diele zduchovnenia hmotného sveta.

Chcel byť priradený do základov toho, čo sa rodí. *Pripojiť jeden jediný steh, aj keď veľmi malý, k veľkolepej výšivke života. Nesmierne poznanie, ktoré sa koná v srdci a v cieli nášho nepatrného konania, a priťahuje nás. Poznávať to a prijímať: to je nakoniec veľké tajomstvo šťastia.* Túžil a pracoval pre trvalú budúcnosť. *Cenu má len verná činnosť pre svet – v Bohu.* Vedel, že stávať sa stále viac sebou samým je možné dávaním seba samého. Naznačil súzvučnosť vývoja vesmíru i ľudského vedomia cez schopnosť milovať, ktorá zahŕňa všetkých ľudí i celú Zem. Pochopil, že láska je zásadnou tvorivou silou, ktorá zjednocuje celé stvorenie. Možnosť milovať je podstatný základ každej ľudskosti. *Láska vo všetkých odtieňoch nie je nič iné a o nič menšie, než viac menej priama stopa psychickej konvergencie vesmíru vo vnútri každého prvku... Milovať znamená nájsť a dovrieť sám seba v niečom mimo seba... Láska je jediná*

sila, ktorá veci zjednocuje, bez toho aby ich ničila... Podstatnou funkciou i čarom lásky je to, že robí človeka úplným.

Teilhard, mysliteľ a mystik, ukázal nadprirodzeno ako naplnenie prirodzeného poriadku. Poukázal na nezmyselnosť ľudskej samoty vo svete bez Boha. Pohrdanie stvoreným svetom je zneužitím Božej lásky. Presvedčuje nás o duchovnej budúcnosti vesmíru v zjednocujúcom sa ľudstve, pretože Boh nemôže prestať milovať svet, Boh nikdy neprestáva tvoriť. Nestačí iba viesť zápas o prežitie, ale usilujme sa žiť vždy intenzívnejšie, smerom k vyššiemu vedomiu, poznaniu zodpovednosti v slobode, k plnosti a harmónii ducha. Telesnú smrť prekonáme tým, že v nej objavíme Boha. *V každej duši Boh miluje a uchováva celý svet, ktorý táto duša svojím spôsobom uzaviera... Presvedčovať môžu iba tí, ktorí milujú... Láska je schopná viesť bytosti k dokonalému bytiu tým, že ich spája v ich hĺbke.*

Symbol budúcnosti

Pierre Teilhard de Chardin (1881–1955) je nepochybne najväčšou mysliteľskou hviezdou na katolíckom kultúrnom nebi 20. storočia. Tento teológ (jezuita), filozof a vedec zažiaril na ňom tak silno a predovšetkým takým nezvyčajným svetlom,

že uviedol svoju vlastnú Cirkev do rozpakov, ktoré zo začiatku prerástli až do trvalej nevôle a dodnes sa celkom nerozptýlili. Abstraktným uvažovaním rozpoznal jednotu každého života vo svete, dovedenú až ku spolupráci človeka a Boha. *V žiadnom odbore, na žiadnom mieste sa veda a Zjavenie neprekrývajú vo svojej kompetencii, neopakujú zbytočne to isté. Preto sa začína prejavovať ich veľmi pozoruhodný vzťah, vzťah komplementárny a dynamický, ktorému sme doteraz venovali málo pozornosti. Vytušil, že najprv musíme v niečo uveriť, aby sme mohli poznávať a vytvárať vedu. Svoj rozum uspokojil vedeckými poznatkami, pokoj svojho srdca vyplnil kresťanským zjavením. Uznal, že láska*

je najuniverzálnejšia, najobdivuhodnejšia a najtajomnejšia kozmická energia. Vyznal: Svet sa nám často zdá ako niečo strašné: nesmierny, slepý, plný násilia. Otriasa nás, vláči nás, zabija nás úplne bezohľadne. Takáto strašná skutočnosť preniká v každom okamihu všetkými trhlinami – oheň, epidémie, búrky, zemetrasenia, rozpútanie temných duchovných síl, ktoré v jedinom okamihu bezohľadne ničia, čo sme namáhavo vytvorili... Môj Bože, pretože mi moja ľudská dôstojnosť nedovoľuje, aby som pred tým zatváral oči ako zvierat alebo dieťa – aby som nepodľahol pokušeniu prekliat vesmír a toho, ktorý ho stvoril – daj, aby som svet uctieval tým, že v ňom uvidím skrytého Teba... Som presvedčený, že vesmír je v stave vývoja. Som presvedčený, že vývoj smeruje k duchu. Som presvedčený, že duch dosahuje svoju dokonalosť v osobnej skutočnosti. Som presvedčený, že najvyššia osobná skutočnosť je univerzálny Kristus.

(dmj)

